

ВІДГУК

офіційного опонента

докторки педагогічних наук, професорки

Князян Маріанни Олексіївни

на дисертацію Василюк Валерії Миколаївни

«Формування дослідницької компетентності майбутніх перекладачів засобами
проектного навчання»,

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності

015 Професійна освіта (за спеціалізаціями)

(галузь знань – 01 Освіта/Педагогіка)

Актуальність дисертаційної роботи. Сьогодні здатність особистості до наукового пошуку, високий рівень сформованості дослідницької компетентності визначають якість професійної діяльності фахівців у будь-якій сфері. До того ж володіння саме дослідницькою компетентністю дозволяє особистості розширювати обрії власної ерудиції, культури, професіоналізму. У аспекті підготовки майбутнього перекладача формування його здатності до науково-дослідницької діяльності стає пріоритетним, оскільки в сучасних умовах від нього вимагається володіти широкими знаннями з лінгвістики та перекладознавства, бути підготовленим постійно працювати над собою, розширюючи той спектр галузей, в яких він матиме змогу компетентно здійснювати різні види перекладу. Неабиякої значущості набуває сьогодні оволодіння готовністю до перекладацької діяльності майбутніх фахівців, виходячи з потреб українського суспільства в умовах війни. Насамперед актуальною є потреба у перекладачах-професіоналах для військової сфери; до того ж саме перекладачі дозволяють донести світовій спільноті інформацію про Україну, українське суспільство, ознайомити з проблемами, труднощами, досягненнями, культурною спадщиною українського народу тощо.

Отже, підготовка здобувачів вищої освіти – майбутніх перекладачів до наукової творчості, формування у них дослідницької компетентності підвищує ефективність соціально-економічного розвитку нашої країни, забезпечує інтеграцію національної системи освіти у світовий освітній простір, про що

наголошується в державних документах, насамперед в Законі України «Про вищу освіту».

Зв'язок дисертації з науковими програмами, планами, темами, значимо: дисертацію виконано відповідно до досліджень науково-дослідної лабораторії інноваційних методів навчання та кафедри інноваційних технологій з педагогіки, психології та соціальної роботи ВНЗ «Університету імені Альфреда Нобеля», проведених у межах комплексних наукових тем «Теоретичні та методичні засади моделювання компетентнісної професійної освіти у контексті євроінтеграції» (державний реєстраційний номер 0117U000784), «Теоретико-методологічні засади професійного становлення фахівця в інноваційному соціокультурному просторі» (державний реєстраційний номер 0122U200059).

Наукова новизна полягає в тому, що В. М. Василюк вперше розроблено, теоретично обґрунтовано й апробовано педагогічні умови формування дослідницької компетентності майбутніх перекладачів засобами проектного навчання. До того ж обґрунтовано сутність поняття «дослідницька компетентність майбутніх перекладачів» саме як цілісної властивості особистості, яка поєднує в собі дослідницькі знання й уміння, особистісні якості, що відображається в інтересі до створення нових знань у сфері перекладознавства, їх упровадження в практичну діяльність, бажанні ефективно і вмотивовано виконувати науковий пошук, а також готовності займати активну дослідницьку позицію. Здобувачкою ґрунтовно розкрито та схарактеризовано компонентну структуру дослідницької компетентності майбутніх перекладачів, а також критерії та показники оцінки сформованості зазначеного феномена саме за його компонентами.

Варто наголосити й на тому, що В. М. Василюк удосконалено зміст, методи та форми навчання, спрямовані на формування окреслених компонентів дослідницької діяльності майбутніх перекладачів засобами проектного навчання.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Аналіз дисертації переконує у повній обґрунтованості наукових позицій, висновків та рекомендацій, достовірність і повнота яких не викликає заперечень.

Ґрунтовно репрезентовано поняттєво-термінологічний апарат дисертації, чітко визначено об'єкт, предмет, мету, завдання дослідження; наголосимо на тому, що завдання повністю відповідають сформульованій меті. Крім того використані методи дослідження дозволили в повній мірі досягти мети та виконати всі заявлені завдання дисертаційної роботи, у чому переконують отримані результати та висновки. Структура дисертації є логічно послідовною, виваженою, вона віддзеркалює єдність дослідження у його теоретичному та емпіричному ракурсах.

Характеристика основних положень роботи. У першому розділі подано результати ґрунтового вивчення наукових праць щодо проблеми формування дослідницької компетентності майбутніх перекладачів у аспекті різних видів їхньої діяльності, а також завдань перекладацьких досліджень. Крім того схарактеризовано важливість формування особистості перекладача як дослідника в сучасних українських реаліях. Із знанням справи В. М. Василюк розкриває наукові підходи до визначення таких термінів, як-от «компетентність», «дослідницька компетентність», «дослідницька компетентність майбутніх учителів іноземних мов», «дослідницька компетентність перекладача», «інформаційна компетентність», «професійна компетентність викладача перекладу» (с. 40-47), глибокий аналіз, порівняння, узагальнення яких дозволив сформулювати власний підхід до висвітлення сутності поняття «дослідницька компетентність майбутніх перекладачів».

Не викликає сумнів й доречність авторського підходу щодо висвітлення структури дослідницької компетентності майбутніх перекладачів, цілком логічно репрезентованої такими компонентами, як-от мотиваційно-ціннісний, емоційно-вольовий, когнітивно-діяльнісний, оцінювально-рефлексивний, особистісно-креативний (с. 49-56). Погоджуємося з авторським підходом до

визначення показників компонентів дослідницької компетентності майбутніх перекладачів, серед яких до мотиваційно-ціннісного цілком логічно відносяться прагнення домогтися успіху в професійній діяльності; орієнтація і спрямованість на науковий пошук, бажання оволодіти цим видом діяльності; спрямованість на розумові види праці; інтерес до експериментування, пошуку, висловлення гіпотез. Натомість показниками прояву емоційно-вольового компонента є наполегливість і завзятість у досягненні мети; здатність регулювати власний емоційний стан. Слушним є й підхід В. М. Василюк щодо визначення показників когнітивно-діяльнісного компонента, до яких відносяться прогностичні, пошуково-інформаційні, організаційно-практичні, комунікативно-презентаційні, інтерпретаційні знання та вміння; особистісно-креативного компонента, репрезентованого здатністю швидко навчатися та самостійно шукати інформацію; допитливістю; схильністю до ризику; оцінювально-рефлексивного компонента, який віддзеркалює здатність до реалістичної оцінки власних дій, здібностей, моральних якостей і вчинків; здатність доказово відстоювати власну наукову позицію, асертивності.

З метою визначення педагогічних умов ефективного формування дослідницької компетентності у майбутніх перекладачів здобувачкою було вивчено значний масив наукових праць та ґрунтовно проаналізовано 32 освітньо-професійних програми підготовки майбутніх бакалаврів з перекладу в університетах зарубіжжя. У дисертації наведено чисельні приклади впровадження в європейському освітньому просторі навчальних дисциплін, змістових модулів, сконцентрованих саме на формуванні компонентів дослідницької компетентності майбутнього перекладача (с. 57-63).

Глибоким є дослідження вітчизняного доробку формування дослідницької компетентності майбутніх перекладачів, представленого авторкою через аналіз змісту 23 освітньо-професійних програм підготовки майбутніх бакалаврів з перекладу та освітніх компонентів (с. 64-66).

В. М. Василюк проаналізувала принципи організації процесу навчання майбутніх перекладачів у закладах вищої освіти, що дозволило їй дійти

переконливого висновку про доцільність впровадження засобів проєктного навчання задля результативного формування дослідницької компетентності майбутніх перекладачів.

На додаток здобувачкою логічно послідовно організовано процес визначення педагогічних умов формування дослідницької компетентності у майбутніх перекладачів: насамперед розкрито наукові підходи щодо висвітлення педагогічних умов формування дослідницької компетентності у майбутніх фахівців, після цього – умови організації освітнього процесу з використанням засобів проєктного навчання. Урахування специфіки професійної підготовки перекладачів, особливостей їхньої дослідницької діяльності, переваг методу проєктів дозволило В. М. Василюк сформулювати низку педагогічних умов формування дослідницької компетентності майбутніх перекладачів засобами саме проєктного навчання. Проведена експертна оцінка дидактичної потужності виокремлених педагогічних умов із залученням досвідчених викладачів закладів вищої освіти, перекладачів виявила ті з них, що найбільш ефективно впливають на формування заявленої компетентності у студентів, а саме: виконання дослідницьких домашніх проєктів під час вивчення дисциплін циклу професійної підготовки; використання проєктних завдань дослідницького характеру у процесі безпосереднього викладу лекційних і практичних занять; застосування методу проєктів в умовах реалізації форм наукової діяльності студентів у вільний від навчання час.

На нашу думку, вичерпно представлено й концепцію дослідження, котра цілком логічно ґрунтується на методологічному, теоретичному та практичному концептах.

У другому розділі авторкою подано етапи та завдання експериментальної роботи з формування у майбутніх перекладачів дослідницької компетентності (с. 91), методики її діагностики за визначеними критеріями (с. 92-93), рівні її сформованості (творчий, достатній, фрагментарний) у студентів (с. 94-95). Наукову цінність представляють розроблені В. М. Василюк діагностична карта дослідження дослідницької

компетентності майбутніх перекладачів, карта вивчення сформованості показників когнітивно-діяльнісного критерію дослідницької компетентності майбутніх перекладачів, які мають перспективи впровадження в широкому освітньому контексті.

На позитивну оцінку заслуговує деталізована презентація дослідницьких проєктів відповідно до кожної педагогічної умови з урахуванням потенціалу освітніх компонентів. У контексті першої педагогічної умови авторка цілком слушно пропонує впроваджувати, наприклад, доповіді з мультимедійною презентацією, підготовку до групової дискусії, складання детального глосарію з теми, написання наукового есе, рецензій тощо. Відповідно до цілей другої педагогічної умови були застосовані історико-діагностичні, теоретико-модельовальні, практично-перетворювальні проєктні завдання дослідницького характеру (с. 137-140). Натомість у смисловому полі третьої педагогічної умови було організовано діяльність студентського науково-дослідного гуртка «Основи дослідницької діяльності перекладача», підготовку наукових доповідей на конференції.

Підкреслимо, що база експериментальної роботи є широкою, студенти ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля» склали експериментальну групу, натомість студенти Бердянського державного педагогічного університету, Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка склали контрольну групу, в якій впровадження визначених В. М. Василюк педагогічних умов не відбувалося. Результати проведеної діагностики переконують у підвищенні рівня сформованості дослідницької компетентності саме в експериментальній групі, що підтвердило ефективність розроблених педагогічних умов. Результати теоретичного та емпіричного дослідження цілком доречно репрезентовані у вигляді рисунків та таблиць.

Акцентуємо на тому, що науковий матеріал, висновки відзначаються переконливістю, доказовістю, аргументованістю; дослідження є перспективним у висвітленні проблем професійної підготовки майбутніх бакалаврів та магістрів філології.

Повнота викладення результатів дисертації в публікаціях та особистий внесок у них автора. Повнота викладу результатів, висновків та рекомендацій дослідження у наукових працях авторки є безсумнівною, зокрема нею опубліковано 11 праць, з яких: 4 статті у провідних наукових фахових виданнях України (3 з них – одноосібні), внесених до міжнародних наукометричних баз, 1 стаття у співавторстві у журналі, який входить до наукометричної бази Web of Science, 6 тез доповідей у збірниках матеріалів міжнародних та всеукраїнських конференцій.

Особистий внесок в роботах, опублікованих у співавторстві, полягає в розкритті особливостей напрямів проведення досліджень закордонних науковців у сфері перекладу; обґрунтуванні сутності дослідницького підходу.

Практичне значення дослідження полягає у тому, що розроблені та апробовані педагогічні умови, методичні прийоми проєктного навчання можуть використовуватися в професійній підготовці бакалаврів філології, майбутніх перекладачів. Запропоновані В. М. Василюк дослідницькі домашні проєкти можуть впроваджуватися в закладах вищої освіти під час вивчення обов'язкових та вибіркових освітніх компонентів, наприклад, «Ділова іноземна мова», «Практика письмового перекладу», «Практика усного перекладу», «Конфліктологія», «Самоменеджмент», «Основи теорії мовленнєвої комунікації та вступ до перекладознавства». Теоретичні положення і результати дисертаційного дослідження можуть використовуватися у процесі підготовки курсових і кваліфікаційних робіт майбутніх перекладачів.

Варто зазначити, що поряд із загальною високою оцінкою наукових результатів дослідження В. М. Василюк вважаємо доцільним висловити певні зауваження та побажання в аспекті наукової дискусії:

1. На с. 81-83 дисертації здобувачка цілком слушно висвітлює такі важливі підходи до вивчення проблеми дослідницької компетентності майбутніх перекладачів, як-от компетентісний, системно-діяльнісний, особистісно орієнтований, що складають основу методологічний концепту. На нашу думку, оскільки мова йде про підготовку саме перекладачів, які в своїй професійній

діяльності виступають у якості медіаторів культур, що відображається і в специфіці їхньої дослідницької роботи, важливим є розкриття й культурологічного підходу.

2. Подання матеріалу на сторінках дисертації значно виграло б, якби В. М. Василюк розробила та представила схему концептуальної моделі, що дозволила б унаочнити авторський підхід щодо змісту, структури дослідницької компетентності, навчально-методичного забезпечення процесу її формування у майбутніх перекладачів.

3. Було б доцільним розкрити потенціал самостійної роботи у формуванні дослідницької компетентності майбутніх перекладачів, оскільки навчальне навантаження здобувачів вищої освіти для самостійної роботи можна використовувати з метою впровадження методичного інструментарію першої та другої педагогічних умов.

4. У дисертації є поодинокі огріхи технічного характеру (граматичні, стилістичні, посилання на джерело 120).

5. З огляду на теоретичну й практичну значущість отриманих в дослідженні висновків та рекомендацій має сенс представити їх у авторському навчальному посібнику або методичних вказівках з формування дослідницької компетентності майбутніх перекладачів.

Наголосимо, що висловлені зауваження і рекомендації не знижують наукової цінності дисертаційної роботи.

Дисертація є завершеною працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, котрі вирішують важливу наукову задачу формування дослідницької компетентності майбутніх перекладачів засобами проєктного навчання, що може бути використане для забезпечення ефективності професійної підготовки майбутніх перекладачів та досягнення їхньої конкурентоздатності.

Порушень академічної доброчесності у дисертації та публікаціях В. М. Василюк не виявлено.

Висновки. Аналіз дисертації, опублікованих наукових праць дозволяє дійти переконливого висновку про те, що дослідження Василюк Валерії Миколаївни за темою «Формування дослідницької компетентності майбутніх перекладачів засобами проєктного навчання» є завершеною, самостійною науковою працею з актуальної проблеми з використанням сучасних методів, адекватних і відповідних меті дослідження, має науково-теоретичну та практичну цінність, відповідає спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями), вимогам Постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (зі змінами, внесеними відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 21 березня 2022 р. №341), п. 10 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 р. №167, її оформлення – вимогам наказу МОН України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами, внесеними згідно з наказом МОН України від 31 травня 2019 р. №759), а її авторка – Василюк Валерія Миколаївна – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта/Педагогіка зі спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями).

Офіційний опонент:
докторка педагогічних наук,
професорка кафедри
французької філології
Одеського національного
університету
імені І. І. Мечникова

М. Князян

Маріанна КНЯЗЯН

Підпис засвідчую:
кандидат біологічних наук, доцент
проректор з науково-педагогічної роботи
Одеського національного
університету
імені І. І. Мечникова

Олександр ЗАПОРОЖЧЕНКО

Онлайн сервіс створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

ПРОТОКОЛ
створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

Дата та час: 10:20:44 25.05.2024

Назва файлу з підписом: Василюк В.М._Відгук опонента Князян М.О..pdf
Розмір файлу з підписом: 820.2 КБ

Перевірені файли:

Назва файлу без підпису: Василюк В.М._Відгук опонента Князян М.О..pdf
Розмір файлу без підпису: 786.4 КБ

Результат перевірки підпису: Підпис створено та перевірено успішно. Цілісність даних підтверджено

Підписувач: КНЯЗЯН МАРІАННА ОЛЕКСІЇВНА

П.І.Б.: КНЯЗЯН МАРІАННА ОЛЕКСІЇВНА

Країна: Україна

РНОКПП: 2591214789

Організація (установа): ФІЗИЧНА ОСОБА

Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 10:20:35
25.05.2024

Сертифікат виданий: КНЕДП АЦСК АТ КБ "ПРИВАТБАНК"

Серійний номер: 5E984D526F82F38F04000000AB1B5C016E360505

Алгоритм підпису: ДСТУ 4145

Тип підпису: Удосконалений

Тип контейнера: Підписаний PDF-файл (PAdES)

Формат підпису: З повними даними для перевірки (PAdES-B-LT)

Сертифікат: Кваліфікований

Версія від: 2024.04.15 13:00